

Наша Слова

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 49 (1096) 5 СНЕЖНЯ 2012 г.

Палата Прадстаўнікоў думае пра беларускую мову

НАЦЫЯНАЛЬНЫ СХОД
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
ПАЛАТА ПРАДСТАЎНІКОЎ
Пастаянная камісія па адукацыі,
культуры і навуцы
220010, г. Мінск, Дом Урада,
тэл./факс (017) 222-65-45, факс (017) 327-37-84
E-mail: aduk@house.gov.by

НАЦИОНАЛЬНОЕ СОБРАНИЕ
РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
ПАЛАТА ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ
Постоянная комиссия по образованию,
культуре и науке
220010, г. Минск, Дом Правительства,
тел./факс (017) 222-65-45, факс (017) 327-37-84
E-mail: aduk@house.gov.by

13.11.2012 № 20-03/306
на № _____ от _____

Старшыні грамадскага аб'яднання
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"
Трусаву А.А.

Паважаны Алег Анатольевіч!

Па даручэнні Старшыні Палаты Прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу Рэспублікі Беларусь у Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і навуцы і ў галоўным экспертна-прававым упраўленні Сакратарыята Палаты прадстаўнікоў разгледжаны Ваш ліст з прапановамі ўключыць у парадак дня бягучай сесіі Палаты Прадстаўнікоў пытанне аб унясенні змяненняў у Закон Рэспублікі Беларусь "Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь", (далей - Закон аб мовах), а таксама пачаць распрацоўку Закона Рэспублікі Беларусь "Аб дзяржаўнай падтрымцы беларускай мовы" і прыняць яго.

Па гэтаму звароту варта адзначыць наступнае.

Змяненні, якія прапануюцца Вамі ў Закон аб мовах, накіраваны на забеспячэнне абавязковага ўжывання ва ўсіх сферах дзяржаўнага, сацыяльна-эканамічнага і культурнага жыцця адначасова беларускай і рускай мовы, што, мяркуючы, не супярэчыць Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

На наш погляд, удасканаленне Закона аб мовах у гэтым напрамку будзе спрыяць забеспячэнню фактычнай роўнасці дзяржаўных моў у Рэспубліцы Беларусь, аднак можа быць рэалізавана пры ўмове адначасовай карэкціроўкі адпаведных палажэнняў іншых законаў, якія рэгламентуюць пытанні, звязаныя з ужываннем дзяржаўных моў у розных галінах грамадскіх адносін. У той ж час, абавязковае адначасовае ўжыванне дзвюх дзяржаўных моў ва ўсіх сферах грамадскіх адносін, на нашу думку, прывядзе да значнага павелічэння дзяржаўных расходаў і дакументаабароту. У сувязі з гэтым узнікае пытанне аб мэтазгоднасці падрыхтоўкі закона аб унясенні змяненняў у Закон аб мовах і Закона Рэспублікі Беларусь "Аб дзяржаўнай падтрымцы беларускай мовы".

У адпаведнасці з артыкулам 56 Рэгламента Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь у парадак дня сесіі могуць уключыцца толькі тыя праекты законаў, якія ўнесены суб'ектамі права заканадаўчай ініцыятывы ў Палату прадстаўнікоў у парадку, устаноўленым законам, актамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, Рэгламентам, і падрыхтаваны галаўной камісіяй да разгляду ў Палаце прадстаўнікоў, а таксама іншыя пытанні, належным чынам падрыхтаваныя да разгляду.

У адпаведнасці з артыкулам 46 Закона Рэспублікі Беларусь "О нормативных правовых актах Республики Беларусь" **дпутаты Палаты Прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу Рэспублікі Беларусь ажыццяўляюць права заканадаўчай ініцыятывы асабіста.**

Згодна з Правіламі падрыхтоўкі праектаў нарматыўных прававых актаў, зацверджаных Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 11 жніўня 2003 г. № 359 "О мерах по совершенствованию нормотворческой деятельности" (далей - Правілы), падрыхтоўка законапраектаў ажыццяўляецца пасля іх уключэння ў штогадовы план, які зацвярджаецца Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь. Прапановы аб падрыхтоўцы законапраектаў на наступны каляндарны год могуць накіроўвацца ў Нацыянальны цэнтр заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь да 1 верасня. Законапраекты, не прадугледжаныя планам, уносяцца ў Палату прадстаўнікоў, як правіла, пасля ўключэння іх у план.

Акрамя таго паведамляем, што Нацыянальным цэнтрам заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь пры распрацоўцы праекта плана таксама разглядаюцца прапановы, якія паступілі ад навуковых устаноў, грамадскіх аб'яднанняў і грамадзян. Грамадзяне маюць права самастойна рэалізоўваць права заканадаўчай ініцыятывы ў адпаведнасці з Законам Рэспублікі Беларусь "О порядке реализации права законодательной инициативы гражданами Республики Беларусь".

Такім чынам, у выпадку ўнясення адным з суб'ектаў права заканадаўчай ініцыятывы ў Палату прадстаўнікоў адпаведнага законапраекта ён будзе разгледжаны ў парадку, прадугледжаным заканадаўствам.

Намеснік старшыні камісіі М.Г. Жылінскі.

Шаноўныя сябры ТБМ на месцах, звяртайцеся да сваіх дэпутатаў, патрабуючы ад кожнага з іх выступіць з заканадаўчай ініцыятывай аб распрацоўцы і прыняцці Палатай Прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу Рэспублікі Беларусь Закона Рэспублікі Беларусь "Аб дзяржаўнай падтрымцы беларускай мовы".

400 гадоў з дня нараджэння Януша Радзівіла

Януш Радзівіл (2 снежня 1612, мястэчка Палелі Вількамірскага павету - 31 снежня 1655, Тыкоцін) - дзяржаўны і вайсковы дзеяч Вялікага Княства Літоўскага. Гетман польны літоўскі (1646-1654), ваявода віленскі (з 1653) і гетман вялікі літоўскі (з 1654). У палітычных адносінах быў прыхільнікам незалежнасці ВКЛ.

Меў багатыя маёнткі, у тым ліку Біржы, Кейданы, Віжуны, Папелі і Яшуны на тэрыторыі сучаснай Летувы, Любчу ў Наваградскім павеце, Дойліды і Заблудаў у Гарадзенскім павеце, Невель у Віцебскім павеце, Себеж у Полацкім павеце. Трымаў Камянецкае, Барысаўскае, Амсціслаўскае і іншыя староствы. Князь Святой Рымскай Імперыі на Біржах і Дубінках.

Сын Крыштапа Радзівіла, гетмана вялікага літоўскага, і Ганны з Кішкаў. Кузен Багуслава Радзівіла. Вызнаваў кальвінізм. Скончыў кальвінісцкую Слуцкую гімназію, працягваў адукацыю ў Ляйпцыгскім, Альтдорфскім і Лейдэнскім універсітэтах.

У 1633, наняўшы ў Ні-

дэрландах 1 тыс. пяхоты і 200 драгунаў, вярнуўся на радзіму і ўзяў удзел у Смаленскай вайне. Вызначыўся ваенным талентам. Атрымаўшы ў 1646 пасаду польнага гетмана літоўскага, надзвычай паспяхова правёў свае першыя самастойныя кампаніі супраць казакаў. У ліпені 1649 разбіў пад Лоевам 15-тысячнае войска казацкага палкоўніка Крычэўскага, праз два гады тамсама - войска казацкага палкоўніка Нябабы і без бою здабыў Кіеў.

У часе Трынаццацігадовай вайны атрымаў перамогу над маскоўскім войскам у Бітве пад Шкловам (12 жніўня 1654) і паразу ў Бітве пад Шапялевічамі (24 жніўня 1654). Паранены, ледзь пазбег палону. У студзені 1655 спрабаваў адбіць Магілёў.

Па заняцці маскоўскімі захопнікамі ўлетку 1655 большай часткі тэрыторыі сучаснай Беларусі, а таксама Вільні і Коўні, ініцыяваў складанне ўніі са шведскім каралём Карлавам Густавам (Кейданы, 17 жніўня 1655). Паводле гэтай дамовы

ВКЛ выходзіла з складу Рэчы Паспалітай і ўступала ў федэрацыйны звяз са Швецыяй. Аднак акт Кейданскай уніі не ажыццявіўся. Супраць Я. Радзівіла ўзбунтаваліся харугвы ўласнага войска. З рэштай адданных сілаў ён зачыніўся ў Тыкоцінскім замку, дзе неўзабаве і памёр (паводле некаторых звестак, быў атручаны).

Вікіпедыя.

АЛЕСЮ ЛОЗКУ - 60

Алес Лозка, дацэнт кафедры этналогіі і фальклорыстыкі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка, кандыдат філалагічных навук, сябар камітэта Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў, старшыня ТБШ, сябар ТБМ.

Нарадзіўся 7 снежня 1952 г. у в. Прыбалавічы Лельчыцкага раёна Гомельскай вобл. Закончыў Гомельскі

дзяржаўны ўніверсітэт (1975) па спецыяльнасці "Беларуская і руская мовы і літаратуры". У 1990 г. у Менску абараніў кандыдацкую дысертацыю "Каляндарная і абрадавая паэзія беларускага Усходняга Палесся: сучасны стан, рэшткі старажытных вераванняў".

Сферы зацікаўленняў - беларуская фальклорыстыка, каляндар, гульні, беларусазнаўства, беларуская асвета і народная педагогіка, скаўтынг.

Публікацыі:

1. Беларускі народны каляндар - Мн.: Польша, 1993; 2002.

2. Восеньскія святы: Дапам. для настаўнікаў і выхавальнікаў (у суаўтарстве). - Мн.: Беларусь, 1995. - 110 с.

3. Беларуская батлейка. Каляндарныя і абрадавыя гульні: Дапам. для настаўнікаў, выхавальнікаў, кіраўнікоў гуртоў. - Мн.: Тэхналогія, 1997. - 183 с.

4. Беларускі скаўтынг: Дапам. - Мн.: Польша, 1997. -

188.

5. Зімовыя святы: Дапам. для настаўнікаў і выхавальнікаў / Аўт.-уклад. А. Аляхновіч, А. Лозка. - Мн.: Беларусь, 1999. - 159 с.

6. Беларускі каляндар у славянскім і еўрапейскім свеце. - Мн.: БДПУ, 2002. - 120 с.

7. Феномен Новага года ў беларускім фальклоры. - Мн.: БДПУ, 2004. - 165 с.

8. Тэатралізаваныя школьныя святы / Аўт.-склад. А.Ю. Лозка, І.І. Кірчук. - Мн.: БелЭн, 2004. - 176 с.

9. Феномен беларускага народнага календара ў еўрапейскай культуры // Роднае слова. - 2002. - № 12. - С. 92 - 94.

10. Рэканструкцыя язычніцкага славянскага календара // Весці БДПУ. 2005. №4. Серыя 2. - С. 102-106.

Сакратарыят ТБМ, рэдакцыя газеты "Наша слова" шчыра вітаюць спадара Алеся з юбілеем і зычаць яму слаўнага і мірнага будучага жыцця ў Беларусі і беларускасці.

ISSN 2073-7033

91772073703003

Берасцейскі вакзал аформляць па-беларуску

Грамадскае аб'яднанне
"Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"
220034, г. Мінск, вул. Румянцава, 13, тэл. 213-43-52, 284-85-11, разліковы рахунак:
№ 3015741233011 у аддз. №539 ААТ "Белвестбанка", г. Мінска, код 739

19 кастрычніка 2012 г. № 79

Аб візуальным афармленні
Брэсцкага чыгуначнага вакзала

Паважаны Канстанцін Андрэвіч!

Зараз адбываецца рэканструкцыя Брэсцкага чыгуначнага вакзала, якая павінна завяршыцца да II квартала 2013 года. Распрацаваны праект рэканструкцыі, у якім цалкам праігнаравана беларуская мова. Гэта, зразумела, парушае шмат законаў Рэспублікі Беларусь і здаровы сэнс, бо Брэсцкі чыгуначны вакзал з'яўляецца галоўнымі заходнімі варотамі нашай краіны, яе візітнай карткай.

Мы атрымалі адказ ад галоўнага інжынера Брэсцкага аддзялення чыгункі У.А. Расіча, у якім адмятаюцца ўсе нашыя прапановы. Складваецца ўражанне, што мы атрымалі адказ не з Брэсцкага, а з Бранскага аддзялення чыгункі.

У сувязі з гэтым просім Вас праз службу галоўнага архітэктара паўплываць на візуальнае беларускамоўнае афармленне новых інтэр'ераў і фасадаў вакзала.

Таксама мы прапануем:

- 1) усе надпісы на вакзале зрабіць па-беларуску вялікімі літарамі;
- 2) прадубляваць іх меншымі літарамі на англійскай, рускай, нямецкай і польскай мовах;
- 3) зрабіць крану па продажы беларускай літаратуры;
- 4) адкрыць крану па продажы беларускіх сувеніраў, асабліва вырабаў з керамікі, саломкі, ляпцу (працы дрыбінскіх шапавалаў), ільну і інш.

Мы разумеем, што чыгунка даволі самастойнае ведамства, але ж і абласны выканаўчы камітэт у Брэсце, мы спадзяёмся, нешта значыць.

З павагай,

Старшыня ТБМ

А. Трусаў.

БРЭСЦКІ АБЛАСНЫ ВЫКАНАЎЧЫ КАМІТЭТ вул. Леніна, 11, 224005, Брэст, 5 тэл. (8-0162) 23 56 82, факс 21 96 66 e-mail: contact@brest-region.by р/р 3604000000557 у філіяле 100 Брэсцкага АУ ААБ «Беларусбанк» УНП 200257008, МФФ 246 20.11.2012 № 55/732-38 на № 60 от 04-22/11 10 19.10.2012 05-07-2012	БРЭСЦКИЙ ОБЛАСТНОЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ ул. Ленина, 11, 224005, Брест, 5 тел. (8-0162) 23 56 82, факс 21 96 66 e-mail: contact@brest-region.by р/р 3604000000557 в филиале 100 Брестского ОУ АСБ «Беларусбанк» УНП 200257008, МФФ 246 Старшыня грамадскага аб'яднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" Трусава А.

Аб візуальным афармленні вакзала
станцыі Брэст-Цэнтральны

У аблвыканкаме разгледжаны Ваш зварот па пытанні моўнага візуальнага афармлення чыгуначнага вакзала станцыі Брэст-Цэнтральны. Па выніках разгляду паведамляем наступнае.

Аблвыканкам падзяляе пазіцыю "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" аб неабходнасці візуальнага інфармавання пасажыраў на беларускай мове, як дзяржаўнай, што ў сваю чаргу з'яўляецца паказчыкам развіцця культуры і нацыянальнай самасвядомасці грамадства.

Па інфармацыі РУП "Брэсцкае аддзяленне Беларускай чыгункі", падмацаванай пісьмом ДА "Беларуская чыгунка" Міністэрства транспарту і камунікацый Рэспублікі Беларусь ад 29.10.2012 №20-02-17/17765, у ходзе рэканструкцыі вакзала станцыі Брэст-Цэнтральны візуальную інфармацыю для пасажыраў, размешчаную ў будынку вакзала, на пасажырскіх платформах і інш., плануецца выканаць на трох мовах: беларускай - вялікім шрыфтам, рускай і англійскай. Назва вакзала на фасадзе будынка таксама будзе выканана на беларускай мове.

Прапанова зрабіць усе надпісы на пяці мовах не можа быць прынята, бо гэта прывядзе да награваных інфармацыі і страты выразнасці элементаў візуальна-адраснага арыентавання.

Вырашэнне пытання ўладкавання магазінаў па продажы друкаваных твораў беларускай літаратуры і сувеніраў беларускай вытворчасці можа быць знойдзена пры перспектывным будаўніцтве канкорса, у складзе якога мяркуецца выдзяленне арэндных плошчаў пад гандлёвыя кропкі.

Намеснік старшыні аблвыканкама

В.Я. Сакоўскі.

Падтрымаем беларускую лацінку

Кіраўніцтва ТБМ звяртаецца да сяброў і прыхільнікаў роднага слова з просьбай падтрымаць ужыванне ў візуальным афармленні нашых гарадоў (у прыватнасці, у напісанні назваў вуліц, станцый метро і г.д.) беларускай лацінкі. Першымі пачалі шырока выкарыстоўваць традыцыйную беларускую лацінку ў назвах населеных пунктаў навукоўцы падчас стварэння адпаведнага Даведніка, які мае статус нарматыўнага. Затым кіраўніцтва метрапалітэна, грунтуючыся на афіцыйна прынятай і зацверджанай лацінцы, пачало афармляць назвы станцый метрапалітэна.

Аднак, знайшліся надобразчыліўцы беларушчыны, якія выступілі супраць ужывання традыцыйнай беларускай лацінкі і разгарнулі шырокую кампанію ў інтэрнэце з мэтай яе зганьбавання. Таму просім вас напісаць словы падзякі і падтрымкі кіраўніцтву метрапалітэна г. Мінска і іншых дзяржаўных устаноў, якія ў сваёй практыцы выкарыстоўваюць беларускую лацінку. Раім вам таксама пачытаць на гэту тэму наступныя артыкулы: газета "Наша ніва" ад 14 лістапада 2012 г. "Лацінка жывае", газета "Наша слова" № 46 ад 14.11.2012 г. "Беларуская мова ў метро падтрымана беларускай лацінкай", газета "Звязда" 17 лістапада 2012 г. "Bielaruskaja lacinka: ekzotyka ci mounaja tradycyja?"

Старшыня ТБМ

Алег Трусаў.

НЕ ЛЕНАВАЦА Б ЛЮДЗЬМІ ЗВАЦА

Чытаючы адказ
Беларускай чыгункі

Здавалася б кіраўнікам дадзена такая натуральная магчымасць - зрабіць Беларусь годнай, культурнай да захаплення, краінай. Бо такое краінальнае шчасце (умовы) у яе ёсць - незалежнасць.

І, раптам, думка, нейкая трывога і балючасць: а ці незалежная? Пры нашай унутранай грамадзянскай абьякавасці, цемнаце? Ці не залежная ад інертнасці, ляюты і страху? Дакуль будзе панаваць такі стан? І на гэтай аснове ці будзе доўга незалежнай?

Так я ўстрымалася, чытаючы адказ на калектывны зварот нашых жыхароў ва Упраўленне Беларускай чыгункі. Спадар П.В. Стоцкі (намеснік Начальніка Б.Ч.) пракаментываў свой погляд і жаданні артыкуламі Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь (17, 13, 4), Законам РБ "О железнодорожном транспорте", "О наименовании географических объектов". Ён патлумачыў і сваё права, і права чыгуначнага кіраўніцтва на адвольнае ўжыванне моў, мусіць, абспрабуючы на размеркавальны злучнік "або", (у сэнсе: ці тую, ці іншую), які стаіць у тэксце Закона. Начальніку прасцей (згодна жадання) апраўдаць размеркавальнай функцыяй злучніка "або". І ён адказаў: "Кожны жадаючы можа карыстацца як беларускай так і рускай мовамі, але прымушаць да карыстання адной з дзяржаўных моў неадпаведна".

Выходзіць, усе на Беларускай чыгункі - супраць мовы. І ён не можа змусіць прыняць яе. Дык вось жа і нашы падпісанты не маюць на ўвазе змушэнне. Але хочучы нагадаць з вялікай трывогай, што адвольнасць афармлення не выяўляе твару Беларусі. А мы жывём, менавіта, у Беларусі. Чаму не клопацімся пра загаловак духоўнага зместу краіны? Яна ж павінна выдзяляцца культурай на сваёй, асабістай, роднай, карэннай аснове. Найперш - мове. Бо мова - пачатак культуры. І разуменне гэтага кіраўнікам - гарант незалежнасці. Бо ўжо тады кіраўнікі - гонар і сіла.

Прышлая мова пры наяўнасці роднай мае другаснае месца (калі, нават, яна і дзяржаўная ў супольнасці з карэннай). І на шмалых дзяржаўнага значэння трэба пісаць на дзвюх мовах: беларускай і рускай. Калі шмалых аднамоўная, то абавязкова беларуская. З гэтым згодзіцца кіраўнічaya асоба любой нацыі. Дзіўна што толькі ад нашай, у большасці, не чужога згоды.

Ніжэй спадар кіраўнік БЧ піша, што Закон патрабуе ведання аб'ёму мовы, неабходнага для выканання службовых абавязкаў, але неабавязкова адказваць кліентам на іх мове. Аднак жа на беларускай трэба. Ды і каб чалавеку было прыёмна. Бо службовыя абавязкі, на мой погляд, - гэта культура, якая выходзіць з БЧ праз мову. Без дабрабытлівасці нідзе не абыйдзецца ў чалавечым грамадстве.

І што датычыцца дакументацыі: калі на дзяржаўным узроўні, на ўзроўні шырока-маштабнасці, культурнага іміджу краіны, годнасці, адметнасці і гонару на гэтай аснове, то выдзясненне - на мове народу яе. Бо Беларусь яшчэ - не колонія, не палонная, не забітая.

І праўда такая ў нас сёння: выкарыстанне толькі адной з дзяржаўных моў ушчамляе і права другой, і душыць жыццё яе. Злачынствуе.

Дакументацыя, тэксты Законаў на рускай мове, нясуць знішчэнне мовы беларускай. І для чаго гэтая транслітарцыя згодна Закона РБ "О наименованиях географических объектов", якая будзе паказваць, напрыклад, і без таго скалечаную назву прыпынку паміж **Зябкамі і Кульгаямі** Глыбоцкага раёну - "**Палевачэ**", пераводзіць яе на "**Палевачэ**", калі гэты прыпынак ад прыроды - беларускае **Палівачча**.

І ці трэба нам размеркавальны злучнік "або", "альбо", калі дзве дзяржаўныя мовы? На дзвюх і ўсё пісьменства Беларусі! Гэта і будзе выкананне Закона аб мовах.

І ці трэба нам размеркавальны злучнік "або", "альбо", калі дзве дзяржаўныя мовы? На дзвюх і ўсё пісьменства Беларусі! Гэта і будзе выкананне Закона аб мовах.

І што датычыцца дакументацыі: калі на дзяржаўным

узроўні, на ўзроўні шырока-маштабнасці, культурнага іміджу краіны, годнасці, адметнасці і гонару на гэтай аснове, то выдзясненне - на мове народу яе. Бо Беларусь яшчэ - не колонія, не палонная, не забітая.

І праўда такая ў нас сёння: выкарыстанне толькі адной з дзяржаўных моў ушчамляе і права другой, і душыць жыццё яе. Злачынствуе.

Дакументацыя, тэксты Законаў на рускай мове, нясуць знішчэнне мовы беларускай. І для чаго гэтая транслітарцыя згодна Закона РБ "О наименованиях географических объектов", якая будзе паказваць, напрыклад, і без таго скалечаную назву прыпынку паміж **Зябкамі і Кульгаямі** Глыбоцкага раёну - "**Палевачэ**", пераводзіць яе на "**Палевачэ**", калі гэты прыпынак ад прыроды - беларускае **Палівачча**.

І ці трэба нам размеркавальны злучнік "або", "альбо", калі дзве дзяржаўныя мовы? На дзвюх і ўсё пісьменства Беларусі! Гэта і будзе выкананне Закона аб мовах.

Выкінулі мову

Ішла на станцыю, думкі роднамоўна вірыліся - шукала фэбулу новай казкі ад натхнення пераможцы ў конкурсе Беларускага тэатра "Лялька".

Прышла. Купіла білет у дзяжурнага па станцыі спадара Маняка, які - беларус. Ды і ўсе мы тут. Выйшла з вакзала. Захінула ад ветру. Бачу пад сцяной службовага ўваходу родную шмалую "**Падсвілле**". Няўжо? - думаю... Мы ж толькі-што звярталіся калектывным пісьмом да аб'яднання Беларускай чыгункі, каб яна апраўдала назву "Беларуская".

Адказ мы атрымалі адмоўны ад намесніка Начальніка БЧ - спадара В.П. Стоцкага. Ды надзея не адступала - мабыць начальства задумаецца.

А тут - на табе! Прама на фасадзе... Колькі жыву ў Падсвіллі, колькі выязджала і прыязджала - сустрэла роднасць. Ды, раптам, з'явілася "**Станцыя Падсвілле**". Расія? Набліжаемся да каланіяльнай залежнасці? Ці як?.. Яшчэ ж незалежныя!

Праўда, адказ з кіраўнічай інстанцыі - на беларускай мове. Хоць і кінута рэпліка, што Закон не вымагае беларускамоўнага адказаў. Мо гэта - вымова за любоў да Радзімы? Дык якраз жа кіраўнікі і павінны падаваць патрыятычны прыклад. А наш ліст - нармальны і выразны парываў запятальніка, кліч да паразумення як першаснае дзеянне суразмоўцы. Адказ жа - культура, другога суразмоўцы. Тым больш з кіраўнічай інстанцыі шырокамаштабнага дзеяння. Чыгунка ж - не кірмаш, дзе руск-груз-цыган таргуецца на расейскай ломанай паўмове. Тут - Радзіма.

Да Глыбоцкага чыгункай
або
дзе транслітарцыя?

23-га лістапада праехала чыгункай да Глыбоцкага ад

"расейскага" Падсвілля і пачыла: "**Замошье**", "**Шипы**", "**Журки**", "**Глубокое**". Зірнула на "лоб" цягніка - "**Поставы**". Нават транслітарцыі не назіраецца. Урачыста жывы пераклад на рускую. І абрусенне, такога характарыстычна-ёмістага беларускага слова, як "пастава" (асабовая падкрэсленасць, характэрнасць асобы, у якой адчуваецца незалежнасць, самавітасць). Значэнне гэтага слова зусім не тое, пра якое, мабыць, думаюць перакладчыкі ("паставіць" шмалую) і пішуць: "**Поставы**".

Яшчэ не ехала ў бок Полацка. Як жа цяпер называецца прыпынак "**Палевачэ**"? Можна "**Палевачэ**"? З гэтага выкрутасу вынікае стражанае няведанне сваіх моўных каранёў, духу, аблічча слова. *Гэта ж - Палівачча* (ад "*паліваць*"). Таксама, зборнага значэння, словы "**Замошша**" (месца, якое знаходзіцца за шматлікамі мхамі). "**Кульгаі**" - ад слова "*кульгаць*", калі нага баліць. Беларускія назвы да такой ступені гаваркія, што выклікаюць усмешку і выяўляюць адкрыццё. Бо зразумела, адкуль іх карань, на што намякаюць, падказваюць. Абы мы толькі хацелі ведаць.

Транслітарцыя стварае ненатуральнасць. Напрыклад, пераклад "**Заборье**" нармальна гучыць, бо яно рускамоўнае слова. "**Заплотье**" ўсмешвае. Глыбоччына неяк не гучыць "**Глуботчиной**".

За дасканаласць "**Закона аб мовах...**"

Перапіска з дзяржаўнымі інстанцыямі за мову на практыцы пацвердзіла недаканаласць Закона аб мовах, і апраўдае сённяшняю трывогу за незалежнасць Беларусі.

З гэтай прычыны ГА ТБМ імя Ф. Скарыны, як кажуць, "усім патрыятычным мірам" звярнула да дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу РБ (тады яшчэ кандыдатаў), каб яны ў сваёй дзяржаўнай працы, праграме мелі пункт аб прыняцці ўдасканаленага Закона аб мовах. Каб вынеслі на абмеркаванне прапанаваную ГА ТБМ канцэпцыю Закона РБ, "зыходзячы з таго, што беларуская дзяржава як вышэйшая форма арганізацыі беларускай нацыі нясе поўную і аднаасобную адказнасць за беларускую мову".

Праца над канцэпцыяй - трохгадовая, уважлівая, "з задачай вынясення яе на разгляд адной з сесій Палаты прадстаўнікоў НС РБ".

Я, ад нашага падсвільскага моўнага калектыву даслала канцэпцыю праекта ў Палату, на імя ранейшага і сённяшняга дэпутата, спадара Андрэйчанкі. І, яшчэ раз, для большай грунтоўнасці, перадала яму праз яго сакратара, спадара Шыпко.

Мы ахвярна працуем для духоўнай культуры Радзімы. Таму так трывожна-краінальна ўздзейнічае на нас супярэчлівая адмоўная з'ява аднамоўна-рускіх шмалых незалежнай Беларусі.

Мы ахвярна працуем для духоўнай культуры Радзімы. Таму так трывожна-краінальна ўздзейнічае на нас супярэчлівая адмоўная з'ява аднамоўна-рускіх шмалых незалежнай Беларусі.

Мы ахвярна працуем для духоўнай культуры Радзімы. Таму так трывожна-краінальна ўздзейнічае на нас супярэчлівая адмоўная з'ява аднамоўна-рускіх шмалых незалежнай Беларусі.

Мы ахвярна працуем для духоўнай культуры Радзімы. Таму так трывожна-краінальна ўздзейнічае на нас супярэчлівая адмоўная з'ява аднамоўна-рускіх шмалых незалежнай Беларусі.

Марыя Баравік.

Алег Трусаў: “Мова - гэта адзіны фактар, які трымае беларусаў як нацыю”

Які статус беларускай мовы сёння? Што робіць Таварыства беларускай мовы для таго, каб папулярываць беларускую мову ў грамадстве? Які узровень сённяшніх падручнікаў па гісторыі Беларусі? Ці была Вайна 1812 года “айчынай” для беларусаў? На гэтыя і іншыя пытанні “Гістарычнай праўды” адказвае старшыня Таварыства беларускай мовы, кандыдат гістарычных навук **Алег Трусаў**.

- Алег Анатольевіч, давайце спачатку вызначым якую ролю іграе мова ў развіцці нацыянальнай свядомасці народа?

- Для кожнага народа мова з’яўляецца асноўным элементам нацыянальнай свядомасці. Беларусы ў гэтым сэнсе не выключэнне. Больш таго, у нас, на жаль, няма іншых фактараў якія аб’ядноўваюць нацыю. Напрыклад, рэлігія. Тут шмат пытанняў і часцей у выпадку беларусаў рэлігійны фактар раз’ядноўвае, чым аб’ядноўвае. Шмат пытанняў і ў сэнсе этнічнай беларускай тэрыторыі, якая не цалкам знаходзіцца ў складзе беларускай дзяржавы. Таму мова - гэта адзіны фактар, які трымае беларусаў як нацыю.

- А які статус у беларускай мовы сёння? Гэта мова горада ці вёскі?

- Дзякуй Богу, сёння статус у беларускай мовы дзяржаўны, чаго, дарэчы 200 год не было. Зараз упершыню ў беларускай гісторыі горад загаварыў па-беларуску. Найбольш добра мова адчувае сябе ў сталіцы, у Менску. Тут інтэлігенцыя, тут эліта і нават па колькасці беларускамоўных школ і вучняў Менск займае першае месца ў краіне.

Дарэчы, у сталіцы зараз працуе некалькі цалкам беларускамоўных гімназій і, што галоўнае, не зніжэння колькасць заяў бацькоў з просьбай арганізаваць навучанне іх дзетак менавіта на беларускай мове.

Нажаль, гэтым не могуць пахваліцца іншыя беларускія гарады і перш за ўсё абласныя цэнтры. Там колькасць класаў з беларускай мовай навучання скарачаецца, і гэта сапраўды праблема, якую трэба вырашаць.

- А што сёння робіць ТБМ дзеля таго, каб папулярываць беларускую мову ў грамадстве?

- Мы робім усё магчымае і немагчымае. Зараз, на жаль, пра гэта многія забываюць, але мы стаялі ў пачатку першага незалежнага беларускамоўнага тэлеканала “Белсат”. Так, ён працуе ў Польшчы, але варта разумець, што мы звярталіся да ўладаў, каб зрабіць першы беларускамоўны спадарожнік канал менавіта на тэрыторыі Беларусі. Быў створаны канал “Беларусь ТБ”, але, на жаль, беларускамоўнага кантэнту там зусім мала.

Акрамя гэтага, мы выдалі “Правілы дарожнага руху” на беларускай мове. Ніхто не верыў, што нам удалася гэты праект, але зрабілі і ёсць плён.

На сённяшні дзень у ТБМ больш пяці тысяч сяброў і некалькі дзесяткаў тысяч прыхільнікаў. Варта падкрэсліць, што лічба людзей, якія нам сімпатызуюць з кожным годам павялічваецца.

- Вы ўгадалі тэлеканал “Белсат”. Зусім нядаўна яго ды-

рэктар спадарыня Агнешка Рамашэўская-Гузы заявіла пра фінансавыя праблемы тэлеканала, якія прымусілі да змянення сеткі вяшчання. Якую будучыню чакае гэты праект?

- У “Белсат” зараз даволі вялікая тэлеаўдыторыя і ў Беларусі, і па-за межамі нашай краіны. Гэты канал ужо добра ведаюць у Еўропе. А што датычыцца фінансавых цяжкасцяў, то яны зараз ува ўсёй Еўропе, так што няма нічога дзіўнага, што і “Белсату” прыходзіцца зацягваць пояс. Мяркую, што ўсё там будзе добра.

- Вяртаючыся да пытання аб самасвядомасці беларусаў, якія на ваш погляд перспектывы ў беларускай мове, гісторыі, культуры? Наколькі ўвогуле гэтыя аспекты цікавяць сённяшнюю моладзь?

- Трэба падкрэсліць, што найбольш высокі ўзровень цікавасці да беларускай мовы, да нацыянальнай гісторыі і культуры назіраецца ў моладзі, якая жыве ў сталіцы. Але дваццаць гадоў незалежнасці ў пустую не прайшлі, і наша грамадства зараз ужо ўсведамляе, што мы - не Расія. Мы іншая краіна, з іншым мінулым, традыцыямі, культурай і мовай.

- Вы гісторыкі мяркую, што развіццё нацыянальнай гістарычнай навукі для Вас таксама з’яўляецца важным пытаннем. Як Вы ацэньваеце перспектывы развіцця гістарычнай адукацыі ў Беларусі?

- Зараз у Беларусі ёсць добрыя, калі так можна казаць, рэгіянальныя гістарычныя школы, якія базіруюцца ва ўніверсітэтах. Менавіта яны рухаюць беларускую гістарычную навуку.

- Але ў Беларусі ёсць праблема з атрыманнем навуковых ступеняў...

- Так, сапраўды ёсць такая праблема. І тычыцца гэта перш за ўсё доктарскіх дысертацый, якія зараз абараніць вельмі цяжка. Але з другога боку узровень гісторыка вызначаюць не столькі па дыпламу, колькі па індэксу цытавання. І тут, калі даследчык варты ўвагі з боку навуковай супольнасці, то яго напэўна заўважаць.

- А які ўзровень сённяшніх падручнікаў па гісторыі Беларусі?

- У Беларусі сёння даволі шмат падручнікаў і іншай гістарычнай літаратуры. І вельмі добра, што ёсць выбар якім падручнікам карыстацца. Я асабіста нават часам карыстаюся падручнікам Трашчанка (Я. Траш-

чанок - беларускі гісторык, які стаяў на скрайніх пазіцыях заходнерусізму і праваслаўнага фанатызму. Не прымаў беларусаў, як самастойную нацыю і разглядаў Беларусь як частку Расіі - ГП.), бо ў яго, напрыклад, упершыню ёсць такі параграф як “ліцвінства”. Так, што калі мець набор усіх падручнікаў, ад тых, першых, на газетнай паперы, з бел-чырвона-белай вокладкай, да сучасных, дык можна выкладаць гісторыю на вельмі добрым узроўні. І так трэба рабіць.

- Вы ўпамянулі прозвішча Я. Трашчанка, які прытрымліваўся заходнерускіх поглядаў. Сёння таксама назіраецца актыўная дзейнасць рознага рода дзячоў “заходнерускай” накіраванці ў Беларусі. Як Вы лічаце, ці ёсць небяспека для нашага грамадства з боку ўсіх гэтых прыхільнікаў “адзінай і недзялімай”?

- У сённяшніх прыхільнікаў заходнерусізму на Беларусі няма сацыяльнай базы. Ідэі заходнерусізму могуць уплываць толькі на маладукаваных людзей. Але нават людзі з невысокім узроўнем адукацыі не вельмі жадаюць, каб іх краіна стала часткай Расіі. Нават тыя, хто часта ездзіць на заробкі ў Расію, пазней вяртаюцца і кажуць: “Не, беларуская незалежнасць, яна значна лепей, чым той “маскоўскі” бардак”.

У Расіі зараз шмат праблем, і нацыянальных у тым ліку. Беларусы гэта разумеюць і робяць правільныя высновы.

- У 2012 годзе адзначаюцца 200-ыя ўгодкі вайны 1812 года. Ладзяцца канферэнцыі, адбываюцца рэканструкцыі, іншыя мерапрыемствы. А якой гэта вайна была для беларусаў? Ці насіла яна характар “айчынай”?

- Сёння нават прадстаўнікі дзяржаўнай ідэалогіі прызнаюць, што тая вайна не была “айчынай”. Амаль ва ўсіх сучасных беларускіх падручніках той канфлікт называюць проста “вайна”. Глядзіце, якія сёння робяцца цудоўныя музейныя выставы. Яны яскрава дэманструюць, што для беларусаў тыя падзеі былі вельмі страшным выпрабаваннем.

Па сутнасці вайна 1812 г. для нашага народу насіла характар грамадзянскай. На тым жа Барадзінскім полі беларусы змагаліся супраць беларусаў. Тагачасная Беларусь стала арэнай сутыкнення інтарэсаў дзвюх імперый. І пра гэта трэба памятаць!

Ігар Мельнікаў, “Гістарычная праўда”.

... А яны гавораць з намі моваю прышлых

Мяне заўсёды цікавяць матэрыялы, якія распаўсюджаюць аб стане беларускай мовы ў нашым жыцці. У “Нашым слове” найперш чытаю публікацыі пад рубрыкай “Пагоня за мову”. Некалькі месяцаў таму і мае разважанні на гэтую тэму былі надрукаваны ў ёй. У чарговы раз зацікавіў у гэтай рубрыцы артыкул Эмілія Комар “Гавары са мной па-беларуску!” (“НС” № 47 ад 21.11.12 г.). Згодзен з яе меркаваннямі. Вось толькі ў адным хачу паспрацаваць. Спадарыня Эмілія сцвярджае, што сёння нельга абвінавачваць кагосьці канкрэтна ў тым, што стан беларускай мовы ў грамадстве з кожным годам пагаршаецца. І мяркую, што вінаватыя ёсць. І гэта, найперш, дэпутаты Палаты прадстаўнікоў, чыноўнікі найвышэйшага ўзроўню, эліта нашага грамадства. Менавіта яны зрабілі ўсё магчымае, каб ліквідаваць канстытуцыйную роўнасць двухмоўя на карысць рускай мовы. Яны вінаватыя ў тым, што ў нашай краіне ўсе законы, пастановы ўраду, распараджэнні мясцовых органаў, інструкцыі ва ўстановах прымаюцца толькі на адной - рускай - мове. На ёй жа выдзецца ўсё справаводства ў краіне. Дзе ж тут раўнапраўе моваў? Прыкра.

Спасылкі чыноўнікаў на рэфэрэндум 1995 г. - гэта падман сённяшняга абыякавага. Так, людзі згадзіліся на двухмоўе, але ж на раўнапраўнае двухмоўе. Ні ў Канстытуцыі РБ, ні на рэфэрэндуме ніякага злучніка “або” няма, не было і не магло быць. Дзяржаўныя мовы ў нас беларуская і руская. І калі яны раўнапраўныя, дык усё ў краіне павінна быць падпарадкавана гэтым мовам у суадносінах раўнавагі: 50х50. Па-другому тлумачыць раўнапраўе немагчыма. Відавочна, што раўнапраўе двухмоўя не задавальняла чыноўнікаў, дэпутатаў, эліту грамадства, - інакш ім жа трэба было б вывучыць беларускую мову, а рабіць гэта так не хацелася, - вось яны і знайшлі выхад у злучніку “або” прыняўшы папраўкі ў “Закон аб мовах...”.

Хіба ж не іх віна ў тым, спадарыня Эмілія, што з 1994 г. да сённяшніх дзён больш як у чатыры разы скарацілася колькасць вучняў у школах, якія навучаюцца па-беларуску? Яны і толькі яны на ўсё 100% зацэпціравалі ў гэтай агіднай справе свой адміністрацыйны рэсурс. І апраўдваючы сёння яны гавораць аб тым, што бацькі не жадаюць, каб дзеці вучыліся па-беларуску. Хлусня. Людзі ў нас робяць усё так, як кажуць чыноўнікі. Гэта, напэўна, ужо ў нас генным узроўню, можа з часоў Мураўёва-вешальніка. Нездарма ж наша ўлада ганарыцца памяркоўнасцю беларусаў. Памяркоўнасць, на маю думку, можна трактаваць як абыякакасць, - не лепшая якасць чалавека. І ганарыцца тут няма чым. Людзі, у большасці сваёй, сталі абыякавымі да ўсяго, што адбываецца ў жыцці краіны. Іх не цікавяць ні палітычныя, ні эканамічныя, а тым больш моўныя праблемы. Як ёсць, так ёсць - абы ціха. Гэтую жыццёвую філасофію беларусаў усяляк падтрымліваюць чыноўнікі, называючы яе памяркоўнасцю. Абыякавы чалавек - гэта чыйсі раб. Ён ніколі не скажа слова супраць волі гаспадара. Якога ж яшчэ лепшага работніка можа жадаць гаспадар (чыноўнік), як вось такога памяркоўнага!? Як жа не ганарыцца такімі людзьмі, якія не размаўляюць на сваёй нацыянальнай мове, а праслаўляюць мову гаспадара!? Улада

прыдумала і ўкараняе ў свядомасць людзей розныя штампы, нахшталт такіх: Беларусь - гэта белая Русь; беларусы і рускія - гэта адзін народ і руская мова - гэта родная мова беларусаў. Асабіста мне агідна ўсё гэтае глупства слухаць і чытаць.

Нам, меншасці, нельга быць абыякавымі ў змаганні за мову, інакш сапраўды, як хочучь гэтага чыноўнікі, мова можа ўмерці. Асабіста я, паважаная спадарыня Эмілія Комар, прыхільнік тых людзей, хто абвінавачвае сёння чыноўнікаў, дэпутатаў, эліту грамадства ў здрадце беларускасці. Я прыхільнік Міхаіла Буйніча з Гомеля, які ў змаганні за мову піша лісты абласному пракурору, Міністру аховы здароўя (гл. “Наша слова” № 47 ад 21.11.12 г.). Некалькі дзён таму я звярнуўся да намесніка старшыні Валожынскага райвыканкама Аляксандра Бразоўскага з адной скаргай на беларускую мову, а ў адказ атрымаў ліст напісаны па-руску. Я ніколі не буду паважаць такога чыноўніка, які не паважае мяне.

Нам, сябрам ТБМ, трэба не толькі ўсюды размаўляць па-беларуску, але і актыўна прапагандаваць беларускае слова. Па месцы нашага жыхарства трэба дамагацца ад мясцовай улады, каб усе шыльды з назвамі вуліц, плошчаў, прадпрыемстваў, устаноў былі напісаны на дзвюх мовах, а найлепш на адной - беларускай, як мове тытульнай нацыі. Трэба звярнуцца да мясцовых распарадчай і выканаўчай улад з прапановамі, каб іх рашэнні прымаліся на дзвюх дзяржаўных мовах. Можна пагугтарыць з актывістамі, якія працуюць на мясцовых прадпрыемствах, ва ўстановах адукацыі, культуры, каб яны звярталіся да сваіх кіраўнікоў з прапановамі аб напісанні службовых інструкцый на дзвюх мовах і дапамагчы ім у напісанні такіх зваротаў. Кожнаму сябру ТБМ трэба звярнуцца да свайго дэпутата Палаты прадстаўнікоў з прапановай ініцыяваць разгляд парламентам праекта Закона РБ “Аб дзяржаўнай падтрымцы беларускай мовы”, які быў распрацаваны нашым таварыствам.

Я разумею, што куды б мы не звярталіся, ў адказ атрымаем адпіскі, змест якіх будзе амаль аднолькавы: у нашай краіне двухмоўе і згодна з “Законам аб мовах...” можна ўжываць беларускую або рускую мову. Але ж, як сцвярджае народная прыказка, што нават кропля вады можа камень раскыршыць. Якім бы не было сёння зацвярдзелым рускамоўнае асяроддзе, асабліва эліта грамадства, усё ж трэба спадзявацца, што беларускае слова зможа з цягам часу перамагчы людскую абыякакасць, чыноўніцкае неразуменне праблемы і нежаданне яе вырашаць. Вельмі трапіна напісаў Ніл Гілевіч аб стаўленні да беларускай мовы нашага чынавенства:

Да непрыстойнасці нізка - і буйна, і дробна - Хлусяць і хлусяць, каб подлую сутнасць прыкрыць. Быццам не знаюць, на што гэта ў свеце падобна - Моваю прышлых з народам сваім гаварыць. “Народная воля” ад 21.09.12 г.

У нас, беларусаў, ёсць свая бацькоўская, мілагучная, пяшчотная, сакавітая мова, а прышлая няхай застаецца сяброўкай. Мы ж людзі памяркоўныя...

Міхась Спірыдовіч, сябар Івянецкай суполкі ТБМ.

Якім бывае пост

(Працяг. Пачатак у напярэдніх нумарах.)

Хрысціянскі пост нясе ў сабе духоўны і маральны сэнс і з'яўляецца добрым сродкам для перамогі чалавека над уласнымі пачуццямі, сродкам пад'ёму яго на новы фізічны і духоўны ўзровень.

Абмежаванне ў ежы пачало сваё існаванне, як мы ўжо ведаем, на заранку жыцця людзей на зямлі, уведзена было для таго, каб чалавек мог гарманічна суіснаваць разам з усім, што створана Богам на зямлі. Нават пра корм для жывёльнага свету таго часу чытаем у кнізе **Быцця**: "Усім звярам зямным, і ўсім птушкам нябесным, і ўсім паўзунам [гадам], якія поўзаюць на зямлі і ў якіх душа жывая, даў Я ўсю зелень травяную ў ежу" (Быц. 1, 30).

Многія людзі думаюць, што пост - гэта часовае адмаўленне ад скароннай ежы і ўжыванне, галоўным чынам, толькі прадуктаў расліннага паходжання. Такія адносіны да абмежавання ў ежы вельмі падобныя да практыкі жыцця некаторых гістарычных асоб.

Напрыклад, рымскі імператар Аўгуст, які жыў у эпоху Госпада Ісуса Хрыста, еў вельмі мала, прычым толькі самую простую ежу - хлеб грубага памолу, гародніну, садавіну, зрэдку рыбу і сыр. Гісторыкі сцвярджаюць, што ён, нават запрасіўшы да сябе гасцей, рана іх пакідаў, каб тыя маглі даць волю свайму апетыту.

Гэта пост? Не, гэта вялікі клопат пра ўласнае здароўе, якое пахіснулася ў імператара ўжо к 35-ці гадам.

Нагадаем яшчэ такі факт, які захавала нам гісторыя пра рымскага імператара Нерона. Гэта чалавек верыў, што голас яго цалкам залежыць ад ежы. Паколькі, акрамя ўсёга, ён яшчэ прэтэндаваў і на сцэнічнае майстэрства, дык з мэтай паляпшчэння, умацавання галасавых звязак ён ачышчаў свой страўнік рознымі спосабамі і прамываннямі, а ў пэўныя дні тыдня еў толькі часнык і аліўкавы алей.

Цяпер паразважаем. Чым адрозніваецца ўстрыманне ад некаторых відаў ежы нашага сучасніка ад прыгадавых вышэй вядомых у гісторыі асоб? Нічым. Хіба толькі вызначанай канкрэтнай мэтай. Імператарам Аўгусту і Нерону патрэбна была дыета для падтрымання здароўя, сённяшнім нашым некаторым вернікам патрэбны пост дзеля посту.

Адзначым, што ўжо ў старадаўнія часы прарокі, цары, настаўнікі Ізраілевы, прос-

тыя людзі ўкладвалі ў паняцце посту іншае значэнне. Яны пасціліся, каб *прымірыцца з Богам, пакаяцца і праз устрыманне ў ежы выявіць Госпаду Богу сваю любоў*.

Такім чынам, пост бывае **фізічны і духоўны**.

Фізічны пост - гэта ўстрыманне ад мясной ежы і ўвогуле ад любых прадуктаў жывёльнага паходжання, часовы пераход на стравы пясныя, прыгатаваныя толькі з прадуктаў расліннага паходжання. Але можна пасціцца, перайсці на пясную ежу нават самага прымітыўнага віду, абядацца ёю і думаць, што ўсё зроблена правільна.

Фізічны пост - гэта такі, калі чалавек устрымліваецца не толькі ў выбары ежы, але і ў колькасці яе. Гэтым ён загартоўвае сваю волю, вызваляе сябе ад пачуццёвых жаданняў, залежнасці ад іх. Такі пост вядзе асобу да аблягчэння чалавечага цела, да адухаўлення, далучае да вечных каштоўнасцей, якія існуюць у свеце.

Адзначым, што ў старажытныя часы пост меў на ўвазе ўстрыманне ад усякай ежы. Але ўжо ў III ст. вядома другая форма - устрыманне не ад ежы ўвогуле, а ад пэўных яе відаў.

Паступова ў залежнасці ад ступені строгасці посту аформілася складаная іерархія прадуктаў. На візантыйскім Усходзе пачалі адрознівацца: 1) мяса цеплакроўных жывёл; 2) яйкі і малочныя прадукты; 3) рыба і іншыя халаднакроўныя; 4) ікра; 5) алей і віно. Самая строгая форма посту - гэта ежа без алеяў, так званая сухаядзенне. Пасля такой строгай ежы маглі быць толькі ўстрыманне ад усякай яды да наступнага вечара.

Градацыя ежы была абумоўлена не толькі ступенню яе каларыйнасці, але і меркаваннямі з боку эканоміі. У старажытнасці мяса каштавала даражэй, чым малако і г.д. Адмаўляючы сабе ў больш дарагой ежы, хрысціянін атрымліваў магчымасць патраціць эканомленыя сродкі на дабрачыннасць. Справы дабрачыннасці і ўзмоцненая малітва з самага пачатку разглядаліся як неад'емныя кампаненты любога посту. Аб гэтым неаднаразова нагадвалі вернікам многія настаўнікі духоўнасці, заклікаючы не зводзіць пост толькі да абмежавання ў ядзе.

Такім чынам, фізічны пост - гэта толькі найбольш лёгкі бок. Такі пост павінен абавязкова спалучацца з духоўным.

Духоўны пост - асноў-

ны. Гэта, перш за ўсё, малітоўнае імкненне да Бога, малітоўны подзвіг, які здзяйсняе чалавек. Таму пост павінен быць цесна звязаны з узмоцненай малітвай, з імкненнем да цеснай сувязі з Госпадам.

Духоўны пост - гэта свядомае і валявое імкненне да добра ў любой форме, імкненне актыўна выявіць свае добра-зачлівыя адносіны да бліжніх, любоў, дапамогаць ім у іх патрэбах, уважліва ставіцца да іх.

Духоўны пост - гэта абмежаванне свайго эгаізму і замена яго сапраўды чалавечымі адносінамі да людзей. Такія адносіны павінны быць не штучна выдуманымі, а сыходзіць ад чыстага сэрца, ад свядомасці ўласнай маральнай недасканаласці і сваёй грахоўнасці.

Духоўны пост - гэта шлях духоўнага самазаглыблення, правільнага аналізу самога сябе перад Богам, пакорлівага ўсведамлення сваёй грахоўнасці, яе вытокаў і шляхоў, пакаяння і прымірэнне з Богам.

Духоўны пост - гэта шлях духоўнага абнаўлення, шлях духоўнага росту ў Богу. У гэтым найгалоўнейшы і найважнейшы сэнс посту.

Духоўны пост з'яўляецца неверагодна цяжкім для чалавека, калі ён упершыню пачынае пасціцца. Ён невымерна цяжэйшы за пост фізічны. Тут могуць быць зрывы і асобныя няўдачы. Але ўжо само імкненне чалавека да духоўнага росту вядзе яго да духоўнага росту. У гэтым заключаецца глыбокі сэнс духоўнага посту.

Па словах В.В. Чарнова, кандыдата багаслоўскіх навук, фізічны і духоўны пост неразрыўны паміж сабой. Яны з'яўляюцца неабходнымі састаўнымі часткамі аднаго цэлага. Не патрэбны фізічны пост без посту духоўнага, цяжкі духоўны пост без посту фізічнага. Гэта два бакі адной і той жа з'явы, нераздзельныя паміж сабой. І калі ёсць людзі, якія сцвярджаюць, што ім патрэбны толькі адзін пост з двух названых бакоў посту, то трэба сказаць, што гэтыя людзі або добраахвотна памыляюцца, або проста прыкрываюць сваё бяссілле ў адносінах да посту.

Пост - найвялікшая духоўная школа для чалавека, для станаўлення яго асобы.

(Працяг будзе.)

Ксёндз-пробаіш

Мінскага катэдра Св.

Сымона і Св. Алены

У. Завальнюк,

магістр тэалогіі, кандыдат

гістарычных навук

З юбілеем, Данута Янаўна!

Яе пакаленне прыйшло ў літаратуру ў канцы 50-х - 60-я гады з гарачым жаданнем сцвердзіць - як самыя значныя - нацыянальна-патрыятычныя і гуманістычныя каштоўнасці жыцця. Шчыры лірызм, грамадзянскі тэмперамент вершаў тагачасных маладых, іх прагасцяўляльнай справядлівасці, духоўнасці, свабоды асобы, шанаванне роднага - усё гэта было запатрабавана новымі грамадскімі настроямі, якія не прымалі афіцыйных ідэалагічных прынцыпаў.

Д. Бічэль была адной з вялікага гурту маладых, што пайшлі ў літаратуру пераважна з філалагічных факультэтаў і праз веды, адукацыю стараліся самаідэнтыфікавацца, развіць у сабе жывую душу, каб спраўней паслужыць роднай зямлі з дапамогай слова. Паэтэса, як і яе равеснікі, хутка творча расла, фармавалася як індывідуальнасць. Яе лірыка адметная шчодрасцю пачуццяў, глыбокім драматызмам, значнасцю думак пра свой край і народ. Традыцыйная народная культура - маральная аснова яе паэзіі, у якой моцна чуецца дух беларускай даўніны, міфаў, абрадаў, песень. Арганічны спляў народна-паэтычнай і літаратурна-кніжнай (Я. Купала, М. Багдановіч, Л. Геніюш) стыхіі вызначае вобразны лад яе твораў, маляўніча метафарычных, асацыятыўных мастацкай структуры, сакавітых прыродапісальных матэрыялам, натуральнасцю побытавых пластоў лексікі, якую паэтэса настойліва ўводзіла ў ранг літаратурнай, паказваючы яе шырокую эстэтычную функцыянальнасць.

Нарадзілася Данута Янаўна Бічэль (у замужжы Загнетава) 1 студзеня 1938 г. у вёсцы Біскупцы Лідскага раёна Гарадзенскай вобласці. Бацька, як старэйшы ў сялянскай сям'і,

зямельнага надзелу не атрымаў, таму кідаўся ў заробкі. У выніку купіў кавалак зямлі і пабудаваў на ёй хату. Тут, на хутары Загасцінец, у прыгожай прыродным наваколлем мясціне прайшло дзяцінства паэтэсы. Вучылася ў школе ў няблізкіх Біскупцах, затым у Дакудаве. Скончыла на выдатна сямігодку ў Карнілках. У школьную пару пачалі прасіцца з душы вершы. Недзе з пятага класа пісала рэгулярна, але цішком, хаваючыся, "для сябе". Адкуль што бралася? Д. Бічэль успамінае: "Ад Загасцінца на поўдзень - лес. Прабегчы хвілін дзевяць - і вы ўжо каля ракі. Рака Гаўя ўпадае ў Нёман. Навокал заліўныя лугі. Лес клінком падступае да Нёмана і паўколам акаймляе луг. Праплысці па цячэнні Нёмана паўкіламетра - і тут ужо ўрочышча Казечына з векавымі дубамі, а на левы бок Нёмана пачынаюцца лясы, якія цягнуцца да Налібоцкай пушчы". Чытала тады не шмат. Сярод ранніх кніг - Я. Купала, А. Міцкевіч, Г. Сянкевіч. Найбольш паўплывала на развіццё паэтычнага светаадчування родная песня, якая часта чулася ў хаце, і на блізкай палявой дарозе ў ввечэрні час. "Спала ў юнацтве на сене. Маці не любіла маіх начлегаў: адрынка амаль

што ў лесе. Засынала пад песню. Іншы раз хацелася падбегчы да песні бліжэй, заглянуць ёй у вочы". І вершы яе былі нібы працягам песень - меладычна лёгкія, эмацыянальна адкрытыя.

У 1953 г. паступіла ў Лідскую педвучэльню. Тут выступала з вершамі са сцэны, мела ўжо два сшыткі сваіх твораў. Толькі пісаліся яны звычайна дома, у лесе нават. Педвучэльню скончыла ў Наваградку, бо Лідская была расфармавана. Хадзіла ў Наваградку на пасяджэнні раённага літаб'яднання. У 1957 г. пераступіла парог Гарадзенскага педінстытута, стала студэнткай беларускага аддзялення гістарычна-філалагічнага факультэта. Праз год газета "Літаратура і мастацтва" змясціла яе верш "Роднае слова" - распевыны, радасны, напоўнены пачуццямі любові да Бацькаўшчыны. Цяпер паэзія ўсё больш становіцца справаю жыцця.

А далей поўнае творчых удачы і здабыткаў літаратурнае, педагогічнае, музейнае, грамадскае жыццё.

Цалкам творчая біяграфія Дануты Бічэль будзе надрукавана ў часопісе "Лідскі летапісец" № 4 (60) за 2012 г.

(Паводле belsoch.org.)

Дарагое лісцянятка

З Данутай Бічэль мне даводзілася бачыцца досыць рэдка, гады ў рады, ад выпадку да выпадку, але яе паэтычнае дыханне, прывабнае гарманічнае я адчуваў і адчуваю праз усё яе творчае жыццё. У 2003 годзе я адгукнуўся на яе чарговы творчы зборнік. Свой водгук я надрукаваў у "Нашым слове". Тады ж, неўзабаве на гэты мой водгук Данута адгукнулася дарагім для мяне лісцяняткам. У ім, датаваным 9.06.2003 г., яна прынамсі пісала:

"Паважаны Уладзімір!

Дзякуй за мілую рэцензію на маю кніжку. Паішка-дала, што Хрысціна ў часопісе - ён называецца "Наша вера" - не звярнулася да Вас, а да бездухоўнага Галубовіча, якому ў той кніжачцы спадабаўся толькі верш пра балота і пра кроціка. Калі б я сама пісала сабе рэкламку, то лепей бы за Вас не зрабіла. Цешуся, што Вы мяне зразумелі. Бо

гэтая кніжачка сапраўды этапная і важная для мяне. І радасць аўтарская ад таго, што я пра яе пакуль і не марыла. А тут пазваніла Хрысціна ў маі мінулае году і дала мне месяц на напісанне кніжкі. І я гэты шанец выкарыстала, і справілася.

У маім творчым жыцці такая сітуацыя здарылася толькі аднойчы. Пасля я спала ад стомы. Узрост дае сябе паважкаць.

Увогуле я "Наша слова" не чытаю, гэта мне адна касцельная сяброўка сказала, што Вы там часта пішаце - і пахваліла Ваіцу работу.

Але ўсе гэтыя справы ўжо мінулае...

Памятаю, як мы з Вамі сустракаліся ў Ракуцёўшчыне. Вось Максімаў "Вянок святкуе 90 годдзе..."

Дзякую Вам за ўсё. Ваша Данута."

З таго, дарагога Дануцінага лісцянятка, датаванага

9.06.2003 года мінула нямаля часу. Я не адзін раз зазіраў у беларускія даведкі, прыкідваў якога веку наша юная душою паэтка, які і калі яна чакае свой чаргавы юбілей. І што? У даведніку "Беларускія пісьменнікі Савецкай Беларусі", выдадзеным выдавецтвам "Беларусь" (Мінск, 1970 г.) на стар. 38 вычытаў, што Данута Бічэль-Загнетава нарадзілася 1.1.1938 года.

Дануцін на юбілей вось-вось набліжаўся. Ён быў не за гарамі, і я спаквалі рыхтаваўся да яго. Душою, вядома. І якое ж было мае здзіўленне, калі неўтаймонная і парывістая наша Данута напісала мне, што яна нарадзілася 3-га снежня 1937 г.

То з 75- годдзем цябе, наша неўтаймоўная паэтка, шанавальніца і апякунка нашага роднага слова і ўсёй Беларусі, прынамсі ў яе каталіцкай праяве.

Уладзімір Содаль,
г. Менск.

7 снежня ў пятніцу
у межах кампаніі "Будзьма" адбудзецца прэзентацыя
кнігі С. Панізніка "Нас - многа!"
Імпрэза праводзіцца на сядзібе ТБМ
па вул. Румянцава, 13.
Пачатак - 17. 30 гадзін. Уваход вольны.
Адказная А. Анісім.

Вандроўка па мясцінах Слуцкага збройнага чыну

1 снежня актывісты Партыі БНФ, руху "За свабоду", БХД вандравалі па мясцінах, звязаных са Слуцкім паўстаннем. Паездку зладзіў рух салідарнасці "Разам".

Удзельнікі вандроўкі наведвалі вёску Грозава, дзе ля крыжа памяці сліцкіх змагароў, адбыўся імправізаваны канцэрт. Барды Андрэй Мельнікаў і Юлія Фралова спявалі песні сліцкіх змагароў, а таксама малітвы, пакладзеныя на музыку.

Намеснік старшыні Партыі БНФ Ігар Лялюкоў выступіў з прамовай, у якой сказаў, што цяперашняя ўлада вельмі падобная да той, супраць якой змагаліся сліцкія ў 1920 годзе. Да крыжа ўсклалі вянок, паставілі запаленыя знічкі.

У вёсцы Семежава ўдзельнікі ўрачыстай вандроўкі ўсклалі вянок і кветкі да крыжа, а таксама запалілі знічкі ў гонар сліцкіх паўстанцаў. Прагучалі "Магутны Божа", "Мы

выйдзем шчыльнымі радамі", а таксама малітвы за Беларусь.

Намеснік старшыні руху салідарнасці "Разам" Аляксандар Макаеў, які прыехаў разам з сваімі сынамі: 13-гадовым Янам і 11-гадовым Данікам - сказаў у сваёй прамове:

- Нашая вандроўка па гэтых мясцінах - гэта традыцыйнае ўшанаванне нашых змагароў. Такім чынам мы нагадваем грамадству пра малазвестныя старонкі беларускай гісторыі, якія, тым не менш, з'яўляюцца прыкладам неверагоднага змагання за свабоду.

Гэта найвышэйшая форма змагання - калі няма шанцу на перамогу. Але яны змагаліся. На прыкладзе сліцкагоў мы мусім выходзіць і сваіх дзяцей.

Вандроўнікі прыехалі ў вёску Вызна (цяпер Чырвоная Слабада). Каля парку, дзе знаходзіцца месца ўшанавання герояў Слуцкага збройнага чыну, мясцовыя міліцыянты забаранілі ўдзельнікам трымаць бел-чырвона-белыя сцягі.

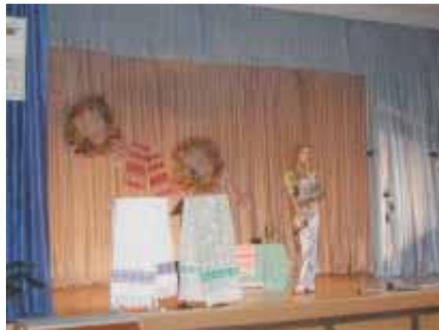
На месцы, дзе раней стаяў крыж у гонар сліцкіх паўстанцаў, традыцыйна прагучалі "Магутны Божа", "За Слуцкі чыну" і "Мы выйдзем шчыльнымі радамі".

Намеснік старшыні Партыі БНФ Ігар Лялюкоў:

- Мы заканчваем вандроўку ў Вызне, дзе Першая Слуцкая брыгада войскаў БНР атрымала апошнюю перамогу. Такім чынам, тут цэлы месяц трымалася ўлада БНР. Яны, па сутнасці, змагаліся за тое самае, за што змагаемся і мы.

Паволе Радзій Свобода.

І сёння з намі Колас і Купала

*Песня мая не ўзышла сярод кветак
Кветак цвітухага вечна паўдня...
Поўначы сумнай забыты палетак
Даў ёй жыццё пасярод палыння.*

*Пушча і ночка яе гадавалі,
Няньчылі казкамі долі нямой;
Дождж і расіца вясною купалі,
Снежныя буры тулілі зімой. ...*

*Песні маёй не патрэбны святліцы
Ў княжацкіх хорах слухаць музык,
Коціцца-ўецца свабоднай крыніцай
К сонцу і зорам, прастор дзе вялік.*

*Ёй не патрэбна ўсясьляных прынука,
Службы лакейскай не знае яна:
Воля жывая ёй вечнай зарукай,
Волі нязмеранай - служба адна ...*

*Песня мая не шукае чырвоцаў -
Будучнасць гэтакіх не знойдзе ў ёй плям,
Жыць хоча толькі ў радзімай старонцы,
Пеці па сэрцу ўсім добрым людзям.*

*Пеці, і з часам, у добрую пору,
Выклікаць вадзік у сонным сядле...
Ўсю Беларусь - неаб'ятну, як мора,
Ўбачыць у ясным, як сонца, святле.*

Янка Купала. Мая песня. 1911.

Янка Купала і Якуб Колас нарадзіліся ў адзін год. І моту выбралі для сябе адну. І ўсё жыццё аддана служылі ёй. Дзякуючы ім скарбы беларускага прыгожага пісьменства ўліліся ў агульную плынь чалавечай культуры. Праз іх творы беларускі народ раскажаў свету пра сваё жыццё, звычкі, гісторыю, прыроднае багацце, раскрасіў свой светлапогляд і норавы, прад'явіў неабвержанае мастацка-паэтычнае сведчанне аб сваім існаванні на зямлі.

На працягу ўсяго года, аб'яўленага Годам кнігі, бібліятэкі Лідскай ЦБС праводзілі мерапрыемствы, прысвечаныя 130-годдзю з дня нараджэння беларускіх класікаў. Літаратурна-музычная вечарына "І сёння з намі Колас і Купала", якую арганізавалі 28 лістапада цэнтральная раённая бібліятэка імя Янкі Купалы і раённая Палац культуры, стала заключным мерапрыемствам.

Госці святы, студэнты Лідскага каледжа, мелі магчымасць яшчэ раз прайсціся жыццёвымі сцежкамі-пуцявінамі Песняроў, даведацца чым яны жылі і ад чаго пакутавалі, з кім зводзіў літасцівы ці не заўсёды лёс? Напрыклад, яны даведаліся пра тое, што Луцвічы, продкі Янкі Купалы, мелі сямейны герб, што радаводнае дрэва Купалы складаецца з 328 асоб, блізкіх, кроўных родзічаў і далёкіх сваякоў. Цікава, што нягледзячы на рознае сацыяльнае паходжанне і веравызнанне, непаўторныя жыццёвыя шляхі і чалавечыя характары, розныя творчыя манеры, Купала і Колас шчыра сябравалі, разам адпа-

чывалі, радаваліся і хваляваліся, скарыстоўвалі любую магчымасць, каб падзяліцца ўражаннямі ад перажытага, ад прачытаных твораў, каб дапамагчы добрай парадай.

Тэма каханні стала адной з цэнтральных у літаратурна-музычнай кампазіцыі. Як вядома, Купала стварыў прыгожыя, непаўторныя, мілагучныя вершы, прысвечаныя Жанчыне, адзінай і доўгачаканай. Сярод іх шматлікіх адрасатаў былі Лаздзіну Пяледа, Паўліна Мядзёлка, Уладзя Станкевічанка... У лірычнай спадчыне Якуба Коласа тэма каханні таксама займае значнае месца, хоць твораў на гэтую тэму аўтар напісаў не вельмі багата. Многія з гэтых вершаў прагучалі на вечарыне.

У выкананні салістаў узорнай эстраднай студыі "Дамінанта" гімназіі №1 і народнага тэатра эстраднай песні "Ліда-мюзікл" прагучалі любімыя ўсім "Явар і каліна", "Малітва", "На Івана, на Купалу" і іншыя песні. Сямейны дуэт Інэсы і Аляксандра Парфенчыкаў выканалі песню "Мой родны кут". Стварыць святочны настрой дапамог народны ансамбль скрыпачоў "Славянчак". Сапраўдным упрыгожаннем мерапрыемства стаў урывак з "Паўлінкі" у выкананні артыстаў народнага драматычнага тэатра Палаца культуры.

Літаратурна-музычная вечарына суправаджалася адпаведнай мультымедыянай прэзентацыяй.

*Ад роднае зямлі, ад гоману бароў,
Ад казак вечароў,
Ад песень дудароў,
Ад светлых воблікаў закінутых дзяцей,
Ад іолаху начэй,
Ад тысячы ніцей,
З якіх аснована і выткана жыццё
І злучана быццё і небыццё,-
Збіраўся скараб, струменіўся няспынна,
Вясёлкавым ірдзеннем мне спяваў,
І выхаду шукаў
Адбітак родных з'яў
У словах-вобразах,
У песнях вольнапалынных.
І гэты скараб, пазычаны, адбіты,
У сэрцы перажыты
І росамі абмыты
Дзянніц маіх, дзянніц маіх мінулых,
Для вас, душою чужых,
Як доўг, як дар,
Дае пяснар.*

Якуб Колас. Сымон-музыка.

Мінае час, а прарочыя словы народных паэтаў Беларусі застаюцца з намі. Мы расчытваем іх таямніцу другое стагоддзе і разумеем, што глыбіня спадчыны народных песняроў невымерная. Кожны знойдзе ў ёй тое, што шукае яго душа.

Тамара Зенюкевіч,
намеснік дырэктара
Лідскай РЦБС.

Паважаныя выпускнікі!

Кафедра гісторыі Беларусі і музейнаўстава Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў запрашае вас на экскурсію па спецыяльнасці "Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны" і яе двух кірункаў: музейнаўстава; культурная спадчына і турызм.

Па-першае, падрыхтоўка кадраў па гэтай спецыяльнасці адбываецца ўжо 20 гадоў і ахоплівае асноўныя кірункі развіцця музеяў свету і Беларусі, а таксама важнейшыя праблемы, звязаныя з аховай помнікаў гісторыі, культуры, прыроды, уключэння музеяў у турыстычную дзейнасць. Нашы выпускнікі запатрабаваны незвычайна: некаторыя з іх ужо працуюць дырэктарамі абласных і раённых музеяў у Віцебску, Вілейцы, Лагойску і інш., многія працуюць галоўнымі захавальнікамі музейных фондаў, вельмі многія - старшымі навуковымі супрацоўнікамі ў музеях.

Па-другое, спецыяльнасць "Музейная справа і ахова

гісторыка-культурнай спадчыны" патрабуе глыбокіх і разнастайных ведаў, таму студэнты вывучаюць гісторыю Беларусі, сусветную гісторыю, гісторыю і тэорыю культуры, гісторыю краязнаўства, такія спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны як нумізматыку, сфрагістыку, палеаграфію, адну з замежных моў (ангельская, французская, нямецкая і іспанская), а таксама лацінскую і польскую. З трэцяга курса пачынаецца самае шчыльнае знаёмства са спецыяльнасцю, таму студэнты вывучаюць гісторыю музейнай справы, навукова-фондавую дзейнасць музея, тэорыю і практыку экскурсійнай работы, інфармацыйныя тэхналогіі ў музеях, тэорыю і методыку музейнай справы, дысцыпліны, звязаныя з турыстычным кірункам.

Прымаючы да ўвагі, што праца ў музеі - гэта перш за ўсё праца з наведвальнікамі, нашым студэнтам выкладаецца сцэнічная мова, сцэнарна-рэжысёрскія асновы культурна-адукацыйнай дзейнасці музеяў. Тэарэтычныя веды замацоўваюцца падчас практыкі ў сталічных музеях.

Па-трэцяе, калі хто са студэнтаў праяўляе жаданне і здольнасць да навуковай дзейнасці, то ён мае магчымасць удзельнічаць у навуковых студэнцкіх канферэнцыях, пасля заканчэння навучання паступіць у магістратуру, затым аспірантуру, якія працуюць на

кафедры, абараніць кандыдацкую дысертацыю ў Савеце ўніверсітэта.

Чацвёртае, спецыфіка нашага ўніверсітэта дазваляе студэнтам цікава праводзіць свой вольны час праз удзел у самых разнастайных мерапрыемствах другіх факультэтаў ці агульнаўніверсітэцкіх. Для студэнтаў нашай спецыяльнасці два разы ў год арганізуюцца экскурсіі па рэгіянальных музеях і памятных мясцінах Беларусі, сустрэчы з цікавымі людзьмі.

Пятае, універсітэт мае два добраўпарадкаваныя сучасныя інтэрнаты. Калі вам спадабалася наша экскурсія і ўзнікла жаданне атрымаць адукацыю ў галіне музейнай справы, запіс у дыплом - музейнаўстава ці менеджар па культурнай спадчыне і турызму, то трэба падрыхтавацца і здаць тэсты па беларускай (рускай) мове, гісторыі Беларусі і сусветнай гісторыі. Паспяхова здача тэстаў - ваш пропуск да атрымання ведаў па пералічаных прадметах і дыплом па спецыяльнасці "Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны" з кваліфікацыяй - музейнаўстава ці менеджар па культурнай спадчыне і турызму.

Тэлефон: +375 (017) 222 83 06 (прыёмная камісія). Больш падрабязную інфармацыю глядзі на сайце ўніверсітэта www.buk.by.

Пераможца ў конкурсе

Летась Віцебскі беларускі тэатр "Лялька" аб'явіў конкурс паэтычных п'есаў для дзяцей. Тэатр запрашаў да супрацоўніцтва "таленавітых айчынных паэтаў-драматургаў", бо ўзнікла неабходнасць - знайсці адпаведную патрабаванням п'есу. Меркаваўся ўзрост глядачоў - ад 4-5 гадоў; зымальны дынамічны сюжэт з ненавязлівым выхавальчым падтэкстам, у вершаванай форме ці, прынамсі, наяўнасць вялікай колькасці прыгожых і лёгкіх для ўспрымання вершаў на беларускай мове" (меркавалася выкарыстанне на сцэне аркестра з ліку артыстаў, з выкананнем песняў пад "жывую музыку").

Сёлета, месяц назад, падвялі вынікі. Удзельнічала 9 твораў. Перамагла ў конкурсе Марыя Баравік. Яна заняла першае месца і ўзнагароджана Дыпламам 1-ай катэгорыі, за п'есу "Казкі з вясёлага кошыка", з чым і віншуем паэтку.

Марыя Новікава.

Лістападаўскае паседжанне Таварыства беларускай культуры ў Вільні

Чарговае суботняе паседжанне Таварыства беларускай культуры адбылося традыцыйна, а 15-й гадзіне, 24 лістапада 2012 г.

Уступным словам яго распачаў Аляксандр Адамковіч, які і быў вядоўцам усёга вечарыны.

- Дазвольце распачаць нашае паседжанне, прысвечанае гэтым разам знакавым падзеям і юбілеям, якія прыпадаюць на месяц ЛІСТАПАД-2012.

Але напачатку кароткія абвесткі:

27 Лістапада ў кавярні "HUDA" - адбудзецца вечарына барда з Беларусі Зміцера Бартосіка. Прыходзьце падтрымаць беларускую прастору ў Вільні. Уваход 10 літаў.

Сёння мы таксама вітаем гасцей, якія возьмуць удзел у нашым паседжанні: гэта паэт Міхась Скобла і архіваіст, пісьменнік Язэп Янушкевіч.

Найпершай падзеяй, што прыпадае на лістапад, вядома назваў "Службы збройны чын". Колісь з гэтай нагоды ў Вільню прыезджалі навукоўцы, а цяпер віленчукі сваімі сіламі адзначаюць гэтую ўрачыстасць. Аднак супраць з беларускімі сіламі працягваецца, паколькі Дзень Волі і Службы Збройны Чын - нашыя галоўныя святы.

З гэтай нагоды вядома даў слова Старшыня ТБК у Вільні, сп. Хведар Нюнька, які зачытаў Зварот Прэзідэнта Рады БНР спадарыні Івонкі Сурвілы.

"Дарагія Суродзічы!

Як і кожны год, у лістападзе думкамі я пераноюся на Случчыну. Прыпамінаецца дзесяць тысяч адважных службакоў, для якіх доля Айчыны была важнейшай за ўсё іншае, уключна з жыццём. Прыпамінаецца аповесць Васіля Быкава "На чорных лядах". Калі Вы яшчэ не чыталі яе, дык прашу, прачытайце..."

Заканваўся зварот моцным змагарым вобразам: "Усе мы службакі ў гэты восеньскі месяц".

Міхась Скобла прысвяціў свой выступ постаці Зоські Верас:

- Беларусы па абодва бакі мяжы ў даўгу перад Людвікай Антонаўнай Войцік. Гэта яна надрукавала свой першы твор яшчэ ў 1907 годзе - усяго на два гады пазней за Янку Купалу, а аўтарам легендарнай

"Нашай нівы" стала ў 1911-м. Гэта яна ў 1916 годзе прывячала ў Менску Максіма Багдановіча, які абяцаўся пісаць ёй з Ялты, з "блага дома над сіняй бухтай". Гэта яна на ўсё жыццё запамніла, як бальшавікі ў снежні 1917-га разганялі ў Менску I Усебеларускі кангрэс. Гэта яна за свае сціплыя заробкі ў 1928 годзе выдала паэтычны зборнік Міхася Машары "Малюнкi" і толькі за гэта заслугу ўвае не меншай пашаны, чым Магдалена Радзівіл - фундатарка неўміручага "Вянка".

Гэта яна рабіла і выпускала ў свет часопісы для дзяцей "Заранка" і "Пралескі", а для дарослых - месячнік "Беларуская борць", якім карысталіся пчалары па ўсёй Заходняй Беларусі. Гэта яна склала і выдала ў 1924 годзе знакаміты "Беларуска-польска-расейска-лацінскі батанічны слоўнік", у які і сёння не зашкодзіць зазірнуць самым дасведчаным лексікографам, каб даведацца, як праўдзіва на роднай мове называецца тая ці іншая расліна.

Гэта яна, ведаючы пра пільнае цэнзураванне дванаціццімавай "Беларускай савецкай энцыклапедыі", склала свой уласны рукапісны энцыклапедычны даведнік, дзе змясціла жывапісныя Аркадзя Смоліча, Станіслава Грынкевіча, Янкi Багдановіча, Міхася Забэйдзі-Суміцкага - двух дзясяткаў выдатных беларускіх дзеячоў, імёны якіх на той час айчынным энцыклапедыстам згадваць забаранялася... Зоська Верас - постаць яшчэ не спазнаная і належна не ацэнена. Цяпер я рыхтую да друку яе выбранае. Успамінаў, нарысаў, лістоў на збіралася на дыктоўны двухтомнік. З унукам пісьменніцы Яраславам Войцікам мы з'ездзілі ў Панарскі лес, на тое месца, дзе стаяла Лясная хатка. Прыкра, што мясцовыя жыхары зрабілі там сметнік. Трэба было б зладзіць там талаку і прыбраць смецце.

Наступным выступоўцам быў Андрэі Старавойтаў, які закрануў цікавую тэму - пра асаблівасці святкавання абраду "Дзядоў" на Віленшчыне. Колісь кожны рэгіён меў свае пэўныя рэгіянальныя адметнасці на Дзяды, а сёння гэтае свята па-сутнасці страчанае. Пачынаючы ад пачатку XX ст. пераважна, ад акупацыі савецкай, святкаванне забаранялася. Гэта адмоўна адбілася і на стане захавання ўсёй беларускай культуры на Віленшчыне.

Як аднавіць тое, што было страчана? Як працягнуць гэтую традыцыю ў будучым - гэта будзе часткова залежыць і ад нас...

Тэму святкавання "Дзядоў" працягнуў Артур Юдыцкі, звярнуўшы ўвагу як прайшлі яны сёлета ў Менску. Адбыліся пэўныя знакавыя змены:

- Чаму сёння прыйшло менш народа, чым звычайна? І што будзе з ДЗЯДАМІ надалей? Ці большыя людзей бу-

дзе ў будучым ў пераважнай большасці адзначаць яго сваіх рэгіянальных могілках ці будуць збірацца разам? Гэтыя пытанні трывожна павіваюць у паветры. Чым станоўчым і знакавым запамніцца святкаванне Дзядоў-2012 у Менску - гэта тое, што наперадзе малалікай калоны з бел-чырвона-белым сцягам крочыў былі палітзняволены Сяргей Каваленка. Як гэты сімвал будзе выкарыстоўвацца надалей?

Чарговы выступоўца, студэнт Еўрапейскага ўніверсітэта ў Вільні Андрэй Строцаў раскажа пра Паўлюка Багрыма, якому ў лістападзе споўніла 200 гадоў з дня нараджэння. За гэты доўгі час у багрымазнаўстве былі свае знаходкі (архіўная справа пра "бунт у Крашыне") ды іншыя, якія спарэдзілі пытанне веры: ці існаваў такі пісьменнік і чалавек? Шмат хто спрачаецца: мо навогул не пісаў...

Наступным было прапанавана выступіць Язэп Янушкевіч, які акураў ў гэтым месяцы лістападзе-2012, да 200-годдзя П. Багрыма выдаў буклет "А ў масках трудна жыць...", куды цалкам увайшоў даўні артыкул даследніка "Ледзьве здымкі ўратаваў..." з новымі звесткамі пра сямейнікаў Паўлюка Багрыма і яго самога. Пераважна гэта былі метрычныя запісы хросту Паўлюка, акты смерці ягонай маці і бацькі ды інш. Дакумен-

ты ў віхурах XX ст. урагаваў колішні крашынскі пробашч Карусь (Караль) Жураўскі, парабіўшы фотакопіі з архіўных матэрыялаў, а напрыканцы жыцця пераслаўшы іх у Менск (1988). Вось гэтае новае настолькі было сенсатыўным, што ў многіх "даследнікаў" не вытрывалі нервы, і яны пачалі адмаўляць Паўлюку ў аўтарстве легендарнага верша "Зайграй, зайграй хлопча малы...". У юбілейным буклеце змешчаны чарговыя невядомыя матэрыялы. Учытваючыся ў іх, можна сустрэць частыя згадкі пра старэйшую Багрымаву сястру Ганну і жануца ад таго, што за год да агульнавядомай Крашынскай трагедыі 1828 г. сямейства Багрымаў перажыло ўласную трагедыю, калі даўлялася капаць дол для васьмімесячнага Антосіка, а потым для трохгадовай Паўлінкі... Можа, літаратуразнаўцы па-іншаму прачытаюць радкі славутага верша, даведаўшыся (упершы-

ню) пра драму падлетка Паўлюка. Таму і на грэцім стагоддзі ад нараджэння легендарнага кавалі і мастака слова нас будуць хваляваць ягонае паднявольнае жыццё і незабітая прага творцы, каб хай не ў слове, забароненым яму для публічнага ўжытку, дык у метале звянец голасам неўміручага жаваранка. І чаму дасюль аніводзін мастацтвазнавец не звярнуў увагі, якія выявы адкаваў, бы на дзяржаўнай пячатцы, на сваёй сьліннай жырэнды Паўлюка Багрыма? Прыгледзьцеся да ілюстрацыі ў буклеце: ці гэта святы Юры? Ці гэта наша святая Пагоня? Легенды, звязаныя з імем крашынскага кавалі, працягваюць раскрывацца і ў XXI стагоддзі, чакаючы сваіх паэтаў...

Паказаў выступоўца прысутным і іншыя выданні, што выйшлі з ягоным удзелам: пераклад лістоў Станіслава Манюшкі, рамана Сяргея Пясецкага "Пяты этап" (падзеі, апісаныя ў ім, часткова адбываюцца ў Вільні), а таксама дзвюхмоўнага паэтычнага зборніка Ул. Някляева "Развіталыны жэст Жыгімонта" (на беларускай і польскай мовах).

Валеры Радзюкевіч, сябра Віленскага ТБК, раскажа пра лёс і творчасць Якуба Коласа, якому сёлета ў лістападзе таксама юбілей - 130-я ўгодкі з дня нараджэння, пра казкі, п'есы, якія ставіліся ў Менску ў 1918-1921 гг. За гады вайны атрымаў дзве Сталінскія прэміі (другая - за паэму "Хата рыбака"). Быў Колас і перакладчыкам - перастварыў па-беларуску творы Пушкіна, Шаўчэнкі, Міцкевіча.

Мастак Алег Аблажэй працянуў гаворку пра Якуба Коласа, пра паэму "Новая зямля":

- Я хацеў напісаць артыкул "Забойства Якуба Коласа" - пра тое, як запалохвалі паэта. Магчыма, яго вырагавала тое, што ён меў больш пачуцця гумару, чым астатнія. Якуб Колас, як нейкі грэцкі герой, выкрываў свой боль у выкапаную ямку...

Мастачка з Менска Святлана Радзевіч зачытала вершы Міхася Машары пра 25-е Сакавіка і Ларысы Геніюш "Бабулька".

Хведар Нюнька раскажа пра аўстралійскага беларуса Міхася Раецкага...

- У гэтым месяцы яму споўнілася б 85 гадоў. Беларускае радыё ў Аўстраліі, пазбаўленае дзяржаўнага фінансавання, закрылася... Відныя дзеячы памерлі (Міхась Лужынскі), новых няма. Пабудавалі сваю царкву і могілкі. І там ёсць свой Данчык. Паслухайце...

І ноч даўжэй за млечны шлях. І не магу забыцца я - Была мая і не мая...

Аглядальнік,
Вільня.

Дзень нараджэння Уладзіміра Караткевіча

26 лістапада ў Воршы ўшанавалі ўладзіміра Караткевіча.

Паводле традыцыі аршанцы ўсклалі кветкі да помніка пісьменніку ў дзень яго народзінаў. Тут жа, каля помніка ўладзіміру Караткевічу ў Прыдняпроўскім парку, адбыліся літаратурныя чытанні. У іх узялі ўдзел мясцовыя літаратары, вучні сярэдняй школы № 3, якой нададзена імя Караткевіча, і сярэдняй школы № 8, дзе пісьменнік выкладаў расейскую мову. З вянкамі і кветкамі прыйшлі прадстаўнікі Аршанскай кааліцыі дэмакратычных сілаў - Партыі БНФ, моладзевага аб'яднання "Звяз", Таварыства беларускай мовы.

У сярэдняй школе № 3 быў створаны першы музей Уладзіміра Караткевіча. Перад прысутнымі выступіла яго захавальніца, былая настаўніца, а цяпер ужо пенсіянерка Лілея Радомская. Былі на святкаванні і дырэктаркі адчыненага пазней гарадскога музея Іна Байкова і Галіна Юркевіч.

Паводле спадарыні Юркевіч, якая кіруе музеем і цяпер, імпрэзам да чарговых угодкаў Уладзіміра Караткевіча прысвечаны цэлы тыдзень. Запланаваныя чытанні ў школах і бібліятэках, выстава дзіцячага малюнка і канцэрт мастацкай самадзейнасці ў самім музеі.

Дзень нараджэння Караткевіча пры поўным аншлагу прайшоў і ў Пушкінскай бібліятэцы г. Менска.

За 20 хвілін да пачатку мерапрыемства ў невялікай актавай зале бібліятэкі ўжо яблыку не было дзе ўпасці - прыхільнікаў творчасці вялікага беларускага класіка аказалася так шмат, што некаторыя ахвотнікі патрапілі ў залу змушаны былі стаяць у калідоры. І стаялі, уважліва назіраючы за дзеяй.

А паглядзець сапраўды было на што: знакамітых гасцей сабралася нямала, а праграма была вылучна насычаная. Першапачаткова планаваныя як прэзентацыя адразу дзвюх аўдыёкніжак Караткевіча - дыскаў з раманам "Чорны замак Альшанскі" і аповесцямі "Ладдзя распачы", "Чазенія", "Сівая легенда" і "Цыганскі кароль" - вечар ператварыўся ў сапраўдную феерыю літаратуры і музыкі. Ад традыцыйнай беларускай дуды да джазавай аранжоркі знакамітых "Я нарадзіўся тут" і "Сонца нам дапаможа" ў выкананні Лявона Вольскага і Паўла Аракеяна з групай The Outsiders.

Вядомы беларускі перакладнік, тэатразнавец і педагог па сцэнічнай гаворцы прафесар Андрэй Каляда, які стаў голасам аўдыёкніжак Караткевіча, уразіў прысутных незвычайна пачуццёвым выкананнем вершаў Уладзіміра Сямёнавіча.

Асабліва цешыла, што большасць прысутных - студэнты. А гэта значыць, што новае пакаленне не забывае і шануе вялікіх класікаў беларускай літаратуры. І беларуская літаратура будзе ў нашых сэрцах і нашай памяці. А па-іншаму і быць не можа, таму што, як дакладна адзначыў Уладзімір Караткевіч, "хто страціў сваю памяць, той страціў усё".

Вольга Чарных, фота Антона Сурпіна.

"Талакой" лёгка працаваць і весела адпачываць...

Ад роднае зямлі, ад гоману бароў,
Ад казак вечароў,
ад песень дудароў...
Ад шлоаху начэй, ад тысячы ніцей,
З якіх аснована і выткана жыццё...

Якуб Колас.

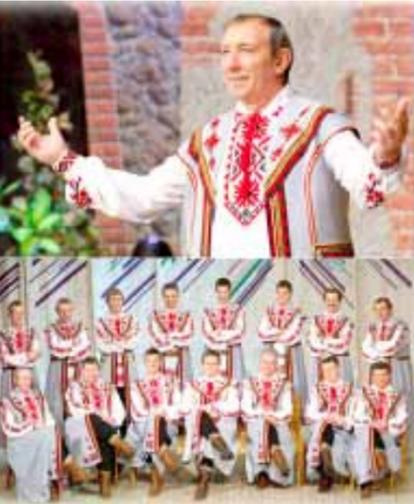
Народнае мастацтва - такое ж багацце, як наша зямля, наша прырода. Бо яно мае тысячагадовую гісторыю, ідзе ад каранёў нашага роду. Шырокае кола людзей сёння мае дачыненне да народнай музыкі, беларускіх песень, танцаў, абрадаў. Гэта носьбіты традыцыйнай культуры, яе даследчыкі, знатакі і прапагандысты.

За высокія творчыя дасягненні, актыўную канцэртную дзейнасць, важкі ўклад у папулярнасць беларускай нацыянальнай культуры 10 ліпеня 2012 года Пастановай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ансамблю песні і танцу "Талака" філіяла "Лідскія электрычныя сеткі" РУП "Гроднаэнерга" прысвоена званне "Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь".

Толькі тры калектывы мастацкай самадзейнасці галіны энергетыкі адзначаны вышэйшай ступенню прызнання іх творчых заслуг - ганаровым званнем "Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь" - народны калектыў "Бліскавіца" філіяла "Гарадзенскія электрычныя сеткі" РУП "Гроднаэнерга", аматарскі калектыў "Скарбонка" філіяла "Го-

і танцу "Талака".

Народны ансамбль песні і танцу прапрыемства Лідскіх электрычных сетак - неардынарны калектыў. Сведчанне таму - выступленні на галоўнай сцэне краіны - у Палацы Рэспублікі на канцэрце майстроў мастацтваў з нагоды Дня Незалежнасці, і перад дэлегатамі Трэцяга Усебеларускага народнага сходу, удзел у праграме "Спявай душа" Першага нацыянальнага канала Беларускага тэлебачання і традыцыйных музычных вечарах у Міры, фестывалі народных культур у Гародні і штогадовых рэспубліканскіх "Дажынках". Пра гэта ж сведчаць сумесныя канцэрты з Дзяржаўным ансамблем танцу Рэспублікі

шэвіча, Вольгі Мезрынай, Анастасіі Каралюк, Ірыны Статкоўскай, Вікторыі Лукоўскай, віртуознага інструментальнага ансамбля, лёгкасць і мяккая плысця танцораў - гэта і ёсць неаднаразовы дыпламант і лаўрэат Рэспубліканскіх конкурсаў-аглядаў мастацкай самадзейнасці сярод прадпрыемстваў энергетычнай і паліўнай прамысловасці народны ансамбль песні і танца "Талака".

А ў паўсядзённым жыцці ўсе артысты самадзейнага калектыву працуюць на адным з перадавых філіялаў "Белэнерга", прадпрыемстве, якім амаль 30 год кіруе Пётр Пятровіч Лабан. Ён жа калісьці быў галоўным ініцыятарам стварэння ансамбля, сам прымаў актыўны ўдзел у самадзейнасці. Прыхільнік і знаўца народнай творчасці, ён перакананы, што культуру неабходна падтрымліваць і дапамагаць вырашаць яе пытанні і праблемы. Сёння ён самы строгі глядач, безумоўна аўтарытэт і для артыстаў, і для кіраўнікоў "Талакі". Так што, у прысваенні ансамблю звання "Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь" ёсць і яго заслуга.

Асобныя словы ўдзячнасці ўдзельнікам ансамбля хацелі б выказаць кіраўніцтву і прафсаюзнаму камітэту РУП "Гроднаэнерга" за фінансавую падтрымку і клопат пра калектыў.

Калектыў "Талакі" разумее, што яшчэ шмат працы наперадзе: неабходна трымаць "марку", не проста несці званне "заслужаны", а ўвесь час пацвярджаць тытул і ўдасканалваць народныя песні.

У планах калектыву - стварэнне новых праграм: іскрыстых, цікавых, на аснове мясцовага музычнага песеннага фальклору, якія будуць здзіўляць сваёй прыгажосцю аматараў народнай творчасці, будуць гучаць на міжнародных фестывалях і конкурсах. Тым больш, што, і кіраўнікам, і ўдзельнікам ансамбля хапае творчай энергіі, а іх талент і майстэрства заўсёды выклікаюць захапленне ў гледачоў і прызнанне ў прафесіяналаў.

А ў нас ёсць надзея на захаванне, развіццё і пераемнасць народнай творчасці.

Тамара Зенюкевіч.

ных твораў і напісаннем партытур.

За харэаграфію адказвае Марына Лесагор. Дзякуючы яе намаганням танцы, цікавыя і разнастайныя, з'яўляюцца своеасаблівай візітуйкай "Талакі".

Усе яны не толькі прафесіяналы, яны творчыя аднадумцы і ўвесь час знаходзяцца ў пошуку новых ідэй, новага зместу і формы прадстаўлення музычнага фальклору: народных звычаяў і абрадаў, народнай музыкі, танцаў і песень, вершаў сучасных аўтараў.

Аснову рэпертуару ансамбля складаюць беларускія народныя песні "Як пад горкай ля вады", "Із далёкіх із краёў", "Там за ракой за ракой", "З пад адной гары вечер вее" і, зразумела, візітнай карткай ансамбля з'яўляюцца вакальна-харэаграфічныя кампазіцыі "Талака" і "Валачобнікі". А ў апошнія гады калектыў пачаў выконваць таксама рускія і ўкраінскія народныя песні.

У калектыве сустрэліся досвед і маладосць, высокае выканальніцкае майстэрства і неспрэчнасць моладзі - носьбіты і пераемнікі традыцый.

Усе самадзейныя артысты не проста таленавітыя, яны поўныя творчай энергіі і ўпартасці. І робяць усё для таго, каб выступленні ансамбля радалі прыхільнікаў народнай творчасці і каб з асобных рознакаляровых нумароў-мініяцор, танцаў, вакалу і інструментальнай музыкі атрымаўся сапраўдны цэласны спектакль.

Глыбокапранікнёны, шчыры і сардэчны вакал Уладзіміра Некра-

мельскія цеплавыя сеткі" РУП "Гомельэнерга" і ансамбль песні і танцу "Талака".

Дзень 25 красавіка 2012 года стаў яшчэ адной вехай у гісторыі "Талакі". У Лідскім раённым Палацы культуры адбыўся творчы канцэрт-справаздача. Кампетэнтная і прадстаўнічая камісія і шматлікія гледачы змаглі яшчэ раз ацаніць праграму калектыву, як багатую і непаўторную палітру беларускіх народных песень і танцаў, поўную рэгіянальных асаблівасцей і каларыту і высокае выканальніцкае майстэрства самадзейных артыстаў.

Зразумела, што гэтай падзеі папярэднічалі доўгія гады творчых пошукаў і працы.

А пачалося ўсё ў 1995 годзе, калі аматары народнай песні і таленавітая моладзь прадпрыемства аб'ядналіся і стварылі ансамбль "Світанак". Праз 10 год калектыў атрымаў званне "народны" і новае імя - ансамбль песні

Беларусь і цудоўны творчы талент з Нацыянальным Акадэмічным народным хорам імя Г.І. Цітовіча.

Кожнае выступленне ансамбля захапляе гледачоў, прымушае забыцца на паўсядзённыя справы, стварае адчуванне свята, феерверку мелодый і танцаў. Ніхто не застаецца абьякавым да таго, што адбываецца на сцэне, а кола прыхільнікаў "Талакі" ўвесь час расце. З творчасцю калектыву знаёмы не толькі лідзяне. Яго віталі апладысмантамі шматлікія госці, у тым ліку дэлегаты энергетыкаў з Францыі і ўдзельнікі Міжнародных спаборніцтваў спецыялістаў-энергетыкаў. Няменным кіраўніком калектыву з'яўляецца Вальдэмар Захаркевіч, чалавек няўрымслівы і неаб'якавы, захоплены любімай справай.

Дзякуючы Уладзіміру Гарачову, хармайстру і музычнаму кіраўніку, хор атрымаў новае, магутнае, выразнае гучанне. Ён жа займаецца аранжыроўкай музы-

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Юлія Карчагіна, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубятка, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 3.12.2012 г. у 10.00. Замова № 2109.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес. - 4450 руб., 3 мес. - 13350 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by